

Please check whether you have got the right question paper.

- N.B:
1. Question no 1 is Compulsory.
  2. Attempt any four questions from Q.2 to Q.8
  3. All questions carry equal marks.

- Q.1. Explain the following concepts (any 5) (20)**
- a. Unity of Directions
  - b. Performance Appraisal
  - c. Time Management
  - d. Coordination
  - e. Human Skills
  - f. Departmentation
  - g. Organization Chart
  - h. Formal Organization
- Q.2. a) Define Management. Explain the characteristics of management. (10)**
- b) Explain F.W.Taylor's Scientific approach to management. (10)**
- Q.3. a) What are the essentials of a good plan? (10)**
- b) Write a note on decision-making process. (10)**
- Q.4. a) Write the demerits of Departmentation. (10)**
- b) Explain the reasons for conflict between line and staff personnel. (10)**
- Q.5. a) Explain McGregor's Theory 'X' and Theory 'Y' of motivation. (10)**
- b) Explain the importance of Human Resource Management. (10)**
- Q.6. a) Discuss the methods of on-the-job training. (10)**
- b) Explain the purpose of performance appraisal. (10)**
- Q.7. a) What are the barriers to communication? (10)**
- b) What is Co-ordination? How is it related to other managerial functions. (10)**

Q.8. Case study

Mr. Amar, one of your assistants in a fire insurance company, is in charge of a group of clerical workers who review changed policies, endorsements, and riders, calculate commissions, and maintain records. He is very meticulous, and everything coming out of his group is perfect. He does not delegate authority and responsibility but rechecks in detail all the work turned out by his group. He keeps turning back to them careless and inaccurate work until it is perfect. As a result he is busy from early morning until late at night doing detail work and neglecting his role as supervisor.

His workers have figured him out and are taking it easy. They do slipshod work and correct it as often as he returns it. You are afraid that Mr. Amar is overworking and heading for a nervous breakdown. You have told him in general terms to delegate authority and responsibility and to discipline his group.

Questions:

- a) Why people do not delegate authority and responsibility? **(10)**
- b) What are some of the leadership characteristics that Mr. Amar lacks? **(10)**

*****

Please check whether you have got the right question paper.

- सूचना: १. प्रश्न क्र.१ अनिवार्य आहे.
 २. प्रश्न क्र. २ ते ८ पैकी कोणतेही चार प्रश्न सोडवा.
 ३. सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
 ४. अर्थासाठी इंग्रजी भाषेतील प्रश्न आधारभूत मानावेत.

- प्र. १ खालील संज्ञांचे अर्थ स्पष्ट करा. (कोणतेही पाच) २०
- अ. निर्देशानातील एकवाक्यता
 ब. कार्य मूल्यमापन
 क. वेळ/समय व्यवस्थापन
 ड. समन्वय
 इ. मानवी कौशल्ये
 फ. विभागीकरण
 ग. संघटन तक्ता
 ह. औपचारिक संघटन
- प्र. २ अ. व्यवस्थापनाची व्याख्या द्या. व्यवस्थापनाचे वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा. १०
 ब. एफ.डब्ल्यू.टेलर यांचा व्यवस्थापनातील वैज्ञानिक दृष्टीकोन स्पष्ट करा. १०
- प्र. ३ अ. चांगल्या नियोजनाच्या आवश्यकता कोणत्या आहेत? १०
 ब. निर्णय घेणे प्रक्रिया- टीप लिहा. १०
- प्र.४ अ. विभागीकरणाच्या मर्यादा लिहा. १०
 ब. साखळी आणि तज्ञ अधिकाऱ्यांमध्ये उदभवणाऱ्या वादांची कारणे स्पष्ट करा. १०
- प्र.५ अ. मॅकग्रेगरचा सिद्धांत 'क्ष' व सिद्धांत 'य' स्पष्ट करा. १०
 ब. मनुष्यबळ व्यवस्थापनाचे महत्त्व स्पष्ट करा. १०
- प्र.६ अ. कार्य स्थळावरील प्रशिक्षणाच्या पद्धतींची चर्चा करा. १०
 ब. कार्य मूल्यमापनाचे उद्देश स्पष्ट करा. १०
- प्र.७ अ. संवादातील अडथळे कोणते? १०
 ब. समन्वय म्हणजे काय? ते इतर व्यवस्थापकीय कार्यांशी कसे संबंधित आहे? १०

प्र.८ व्यष्टी अध्ययन

बदललेली धोरणे, सही आणि मान्यता, कमिशन मोजणे आणि नोंदी ठेवणे या कामांसाठी कार्यरत असलेल्या कर्मचाऱ्यांच्या समुहाचा श्री अमर हा तुमचा एक सहाय्यक प्रभारी आहे. तो अतिशय सावध आहे आणि त्याच्या समुहातून बाहेर येणाऱ्या सर्व बाबी योग्य प्रकारे तयार केलेल्या असतात. तो अधिकार आणि जबाबदारी प्रदान करत नाही तर त्याच्या संघातील कनिष्ठांनी केलेल्या कामाला तो वारंवार तपासतो. निष्काळजीपणे केलेले काम आणि अचूक नसलेले काम जोपर्यंत योग्य होत नाही तोपर्यंत तो ते कनिष्ठांकडे परत पाठवतो. याचा परिणाम असा होतो की तो रात्री उशिरापर्यंत कामात गुंतून असतो आणि त्याचे पर्यवेक्षक म्हणून त्याच्या भूमिकेकडे दुर्लक्ष होत आहे. त्याच्या कामगारांनी त्याची शैली स्वीकारली आहे आणि त्याला सहजेतेने घेत आहेत. ते जेव्हा जेव्हा काम परत दुरुस्तीसाठी येते तेव्हा दुरुस्ती करतात. तुम्हाला भिती वाटत आहे की श्री. अमर हे अति काम करत आहेत आणि त्यातून त्यांना गंभीर आजार उदभवू शकतो. तुम्ही त्याला सहजपणे अधिकार आणि जबाबदारी कनिष्ठांवर सोपविण्याचे आणि त्यांना शिस्त लावण्याचे सूचित केले आहे.

प्रश्न:

अ. लोक अधिकार आणि जबाबदाऱ्या प्रदान का करत नाहीत?

१०

ब. कोणत्या नेतृत्व वैशिष्ट्यांचा श्री.अमर यांच्यात अभाव दिसून येतो?

१०

*****